

WESTERPLATTE W 7 ODSŁONACH

Prezentacja zabytków pierwszego etapu
badań archeologicznych na Westerplatte

SEVEN LOOKS AT WESTERPLATTE

Presentation of the findings of the first stage
of archaeological research on Westerplatte

Major Henryk Sucharski oczekujący na nadejście przedstawicieli niemieckiego dowództwa. 7 września 1939 r. (MMW)

Major Henryk Sucharski awaiting the arrival of the representatives of the German command. 7th September 1939 (MMW)

„Zbierzcie pozostałe ułamki,
aby nic nie zginęło” — św. Jan 6, 12

*“Gather up the fragments that remain,
that nothing be lost” — John 6:12*

Przedmowa

Foreword

Atak wojsk niemieckich na polską Wojskową Składnicę Tranzytową, ulokowaną na półwyspie Westerplatte, rozpoczął II wojnę światową – przerażający w swej skali międzynarodowy konflikt, w wyniku którego śmierć poniosły miliony ludzi. Nie tylko symboliczna data rozpoczęcia działań wojennych – 1 września 1939 r. – stanowi o wyjątkowości tego miejsca. Półwysep zapisał się w świadomości polskiej i międzynarodowej opinii publicznej dzięki postawie około 220 żołnierzy, walczących przez 7 dni w morderczym starciu z przeważającymi siłami Niemiec.

„Sens walki powinien być mierzony nie jej szansami na zwycięstwo, lecz wartościami, w obronie których walka została podjęta” – napisze po latach o osobach takich jak westerplaccy prof. Henryk Elzenberg. Niezlomność i determinacja w obronie wolności, godności oraz samostanowienia Rzeczypospolitej, przy jednoczesnym wypełnianiu sojuszniczych zobowiązań, czyni z obrońców Westerplatte archetyp postaw polskich żołnierzy w starciu z dwoma totalitaryzmami – niemieckim nazizmem i sowieckim komunizmem – w całym okresie 1939–1963.

„Westerplatte w 7 odsłonach” to wyjątkowa ekspozycja, która stanowi rezultat pierwszych w historii prac archeologicznych na półwyspie Westerplatte. Zapis życia, walki i śmierci polskich bohaterów wprowadzi Państwa w klimat utraconej II Rzeczypospolitej, przeniesie do czasów tragicznego września 1939 r., budząc jednak – mam nadzieję – refleksję o naszym spokojnym i szczęśliwym życiu w wolnej Polsce.

Pamięć o Westerplatte to istotny element polskiej tożsamości historycznej. Przez dziesiątki lat, w tym po 1989 r., miejsce wybuchu II wojny światowej stanowiło przykład braku należytej troski o godne upamiętnienie bohaterstwa polskiego żołnierza. Zmieniło to podpisanie 2 sierpnia 2019 r. przez prezydenta RP Andrzeja Dudę specjalnej ustawy przygotowanej i uchwalonej przez Sejm RP. W przeddzień osiemdziesiątej rocznicy wybuchu II wojny światowej dała ona fundament do przyszłego zagospodarowania Westerplatte na miarę jego symbolicznego znaczenia. Misję utworzenia krajobrazowego parku muzealnego – Muzeum Westerplatte i Wojny 1939 – powierzono kierowanemu przeze mnie Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku. Decyzję tę traktuję jako zobowiązanie i zaszczyt.

dr Karol Nawrocki

Dyrektor Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku

The German attack on the Polish Military Transit Depot on Westerplatte marked the beginning of World War II – the global conflict of an unprecedented scale that brought about the death of millions. Westerplatte, however, is not only important in view of the symbolic date, 1st September 1939. For Poles and worldwide public opinion it is primarily remembered on account of the 220 Polish soldiers who for 7 days valiantly defied overwhelmingly superior German forces.

‘The purpose of fighting should not be measured by its chances of success, but by the values in defence of which it was undertaken’, many years later Prof. Henryk Elzenberg would write, having in mind soldiers such as the defenders of Westerplatte. Unbreakable and unyielding in defence of freedom, dignity, and Poland’s self-determination, and at the same time fulfilling Poland’s international commitments, the defenders of Westerplatte epitomise the stance of the Polish soldier, who fought two totalitarian regimes – German Nazism and Soviet Communism – from 1939 to 1963.

Seven Looks at Westerplatte Exhibition is an exceptional display of artefacts found during the very first archaeological excavation on the Westerplatte peninsula. This record of the life, struggle and death of Polish heroes will introduce you to the atmosphere of that tragic September in 1939, when the Polish Second Republic was lost, but I also hope it will help you appreciate the peacefulness and happiness of life in Poland today.

The memory of Westerplatte is a key element of Polish historical identity. For decades, and in the years following 1989, the site that marked the outbreak of World War II was a sad example of the lack of due concern for the commemoration of the heroism of the Polish soldier. The situation changed with the signing by the President of the Republic of Poland Andrzej Duda of a special law prepared and adopted by the Polish Parliament, on August 2, 2019. On the eve of the eightieth anniversary of the outbreak of World War II, it laid the foundation for the future development of Westerplatte to the extent proportionate to its symbolic significance. I regard the decision to entrust the mission of creating a landscape museum park – the Museum of Westerplatte and the 1939 War – to the Museum of the Second World War in Gdańsk, under my direction as a commitment and an honour.

Karol Nawrocki, Ph.D.

Director of the Museum of the Second World War in Gdańsk

W 2005 r. bez trudu przekonałem sekretarza stanu, wiceministra kultury i dziedzictwa narodowego Jarosława Sellina, by rozpocząć realizację największego marzenia obrońców Westerplatte, jakim było stworzenie muzeum upamiętniającego ich walkę. Budująca była myśl, że ostatni z nich nie odejdą ze świadomością, że za ich życia taka placówka już nie powstanie. Rozmawiając z wówczas ostatnimi obrońcami półwyspu, kpt. Władysławem Stopińskim i mjr. Ignacym Skowronem, nie umiałem znaleźć słów, by wytłumaczyć im, dlaczego w wolnej Polsce historia bitwy o Westerplatte nie jest traktowana z należyтым szacunkiem.

W grudniu 2015 r. wiceminister kultury i dziedzictwa narodowego Jarosław Sellin reaktywował projekt utworzenia muzeum na Westerplatte. Już pół roku później rozpoczęliśmy I etap badań archeologicznych, który objął tereny, gdzie niegdyś znajdowała się Willa Oficerska i Wartownia nr 5. Zewsząd słyszeliśmy głosy, że na tych polach walk nie warto niczego szukać, bo wszystko tam już znaleziono. Jednak z tego niewielkiego skrawka wrześnieowego symbolu podnieśliśmy ponad 4 tys. zabytków. Z ogromnym trudem przyszło nam wybrać spośród nich te, które miały znaleźć się na wystawie poświęconej efektom pierwszego etapu badań archeologicznych.

Gdy bohaterów wśród nas już nie ma, to właśnie te, czasem niezwykle drobne przedmioty – wydawałoby się niegodne nawet uwagi – są dziś jedynymi autentycznymi świadkami historii i dramatycznych wydarzeń, które rozegrały się na Westerplatte. Nierzadko przypisać je można konkretnym osobom i okolicznościom. Ta cecha stanowi o ich szczególnej wartości. Jak ważne są one dla pamięci o polskich bohaterach z Westerplatte, można się przekonać, oglądając niniejszy katalog wystawy.

Mariusz Wójtowicz-Podhorski

Kierownik Muzeum Westerplatte i Wojny 1939,
Oddziału Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku

In 2005, I had no problems with convincing Deputy Minister of Culture and Nation Heritage, Jarosław Sellin, of the necessity of founding the Westerplatte Museum, as this would fulfil the greatest dream of the Defenders of Westerplatte. Uplifting was the thought that surviving Defenders would live to see it happen. When I then spoke with the last Defenders, Captain Władysław Stopiński and Major Ignacy Skowron, I could not find the words to explain why in free Poland the history of the defence of Westerplatte was not treated with the respect it deserved.

In December 2015, Jarosław Sellin, having been reappointed Deputy Minister of Culture and National Heritage, reactivated the project to create the modern museum on Westerplatte. Just half a year later, in 2016, the first stage of archaeological excavations, including the Officers' Villa and Guardhouse N° 5 area, was begun. Despite opinions from all sides that there was nothing left to find, from this small fraction of the historic battlefield, with no small satisfaction, we recovered over 4,000 historical items. The number of the artefacts we had found posed for us an unexpectedly difficult problem in deciding which of these valuable finds to display in the Seven Looks at Westerplatte Exhibition.

Today, when the Heroes are no longer among us, it is indeed these sometimes very tiny, seemingly insignificant items that are the only authentic witnesses of the history and the dramatic events that took place on Westerplatte in September 1939. Often they are associated with specific people and events. That is what makes them so valuable. This Exhibition Catalogue will help you to appreciate just how important these objects are in preserving the memory of the Westerplatte Heroes.

Mariusz Wójtowicz-Podhorski

*Director of the Westerplatte and 1939 War Museum
part of the Museum of the Second World War*

SCENARIUSZ WYSTAWY

EXHIBITION SCRIPT

Filip Kuczma
Wojciech Samól
Karol Szejko

WSPÓŁPRACA

COLLABORATION

Mariusz Wójtowicz-Podhorski,
Hanna Mik, Adam Dziewanowski,
Sylvia Paszko

KONSULTACJA NAUKOWA

SCIENTIFIC REVIEW

dr hab. Grzegorz Berendt, prof. UG
dr hab. Wojciech Turek

OPRACOWANIE EKSPONATÓW

EXHIBITS SELECTION AND RESEARCH

Filip Kuczma
Wojciech Samól

WYBÓR I OPRACOWANIE ZDJEŃ ARCHIWALNYCH

**ARCHIVAL PHOTOGRAPHS SELECTION
AND RESEARCH**

Wojciech Samól

ZDJĘCIA EKSPONATÓW

EXHIBITS PHOTOGRAPHED BY

Mikołaj Bujak

**KONCEPCJA I ARANŻACJA PRZESTRZENNA
WYSTAWY**

**EXHIBITION CONCEPT, GRAPHIC DESIGN,
AND SPATIAL ARRANGEMENT**

Studio Potorska, www.studiopotorska.com
Natalia Gawryluk
Monika Potorska
Monika Szumińska

**NA WYSTAWIE WYKORZYSTANO MATERIAŁY
ZE ZBIORÓW INSTYTUCJI I OSÓB PRYWATNYCH
ARCHIVAL PHOTOGRAPHS AND GRAPHIC
MATERIALS COURTESY OF**

Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku
(MIIWŚ)
Muzeum Westerplatte i Wojny
1939 (MWiW1939)
Muzeum Historyczne Miasta Gdańska
(MHMG)
Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni
(MMW)

Narodowe Archiwum Cyfrowe (NAC)
Wojskowe Biuro Historyczne (WBH)
Mariusz Wójtowicz-Podhorski (MW-P)
Jarosław Wróbel

POCHODZENIE CYTATÓW

SELECTION OF EXCERPTS

F. Dąbrowski, *Wspomnienia z obrony
Westerplatte*, Gdańsk 1957.
Z. Flisowski, *Westerplatte*, Warszawa 1984.
M. Wójtowicz-Podhorski, *Westerplatte 1939.
Prawdziwa historia*, Gdańsk 2009.
Archiwum Muzeum Stutthof w Sztutowie

**PATRONAT HONOROWY NAD I ETAPEM BADAŃ
ARCHEOLOGICZNYCH NA WESTERPLATTE
HONORARY PATRONAGE OVER THE FIRST
STAGE OF ARCHEOLOGICAL RESEARCH ON
WESTERPLATTE**

Marek Gróbarczyk – minister gospodarki
morskiej i żeglugi śródlądowej
Jarosław Sellin – wiceminister kultury
i dziedzictwa narodowego
prof. dr hab. Wojciech Fałkowski –
podsekretarz stanu w Ministerstwie
Obrony Narodowej

PODZIĘKOWANIA

SPECIAL THANKS TO

dr hab. Tomasz Chinciński, Andrzej Ditrich,
Krzysztof Dyrda, Bartłomiej Garba,
Krzysztof Gryczan, Andrzej Karasiński,
Wojciech Łukaszun, Paweł Mankowski,
Cezary Piotrowski, dr Marcin Westphal,
Witold Żebrowski

PROJEKT GRAFICZNY KATALOGU

CATALOGUE GRAPHIC DESIGN AND LAYOUT

Natalia Gawryluk

OPRACOWANIE KATALOGU

CATALOGUE CONCEPT

Filip Kuczma
Wojciech Samól
Karol Szejko

PRZEKŁAD NA JĘZYK ANGIELSKI

ENGLISH TRANSLATION

Skrivanek Sp. z o.o.
Karol Szejko

REDAKCJA I KOREKTA TEKSTU POLSKIEGO

PROOFREADING (POLISH TEXT)

Natalia Maliszewska

REDAKTOR PROWADZĄCY WYDANIA

II POPRAWIONEGO

**EDITOR-IN-CHIEF OF THE SECOND,
REVISED EDITION**

Agata Piedziewicz

KOREKTA TEKSTU ANGIELSKIEGO

PROOFREADING (ENGLISH TEXT)

Witold Zbirohowski-Kościa

Copyright © 2019 by Authors and
Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku

ISBN 978-83-65957-19-1

WYDANIE II POPRAWIONE

THE SECOND EDITION, CORRECTED

WYDAWNICTWO

PUBLISHED BY

Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku
pl. Władysława Bartoszewskiego 1,
80-862 Gdańsk
tel. +48 58 766-83-63, +48 58 766-83-62
e-mail: wydawnictwo@muzeum1939.pl
www.muzeum1939.pl

DRUK I OPRAWA

PRINTING AND BINDING

Petit Skład–Druk–Oprawa Wojciech Guz
i Wspólnicy Spółka Komandytowa
Lublin

**NA PIERWSZEJ I CZWARTEJ STRONIE OKŁADKI
ORAZ PRZEDNIM SKRZYDŁKU**

Kapitulacja polskiej załogi Westerplatte,
na pierwszym planie mat Franciszek
Bartoszak. Westerplatte, 7 września 1939 r.
(fot. autor nieznany, MMW)

FRONT AND BACK COVER AND FRONT FLAP

Polish soldiers surrendering to the Germans;
in the foreground petty officer Franciszek
Bartoszak. Westerplatte, September 7, 1939
(photo: author unknown, MMW)

NA DRUGIEJ STRONIE OKŁADKI

Plan portu gdańskiego (niem. Der Haden
von Danzig), 1929 r., skala: 1:15000
(fot. autor nieznany, MW-P)

INNER FRONT COVER

Map showing the port of Danzig (German:
Der Haven von Danzig), 1929, scale: 1:15000
(photo: author unknown, MW-P)

NA TRZECIEJ STRONIE OKŁADKI

Starszy strzelec polskiego wojska w trak-
cie walk na Westerplatte – *Westerplatte*
WALCZY!, 2016 r. (rys. Janusz Wróbel, MW-P)

INNER BACK COVER

Senior rifleman of the Polish army during
the siege of Westerplatte – *Westerplatte*
WALCZY! (Westerplatte keeps fighting!),
2016 (drawing by Janusz Wróbel, MW-P)

NA TYLNYM SKRZYDŁKU

Przystań promowa na Westerplatte
wraz z charakterystycznymi tablicami
(„Do Gdańska” oraz „Westerplatte”); na
drugim planie znajduje się Placówka „Prom”.
Westerplatte, jesień 1939 r. (fot. autor
nieznany, MIIWŚ)

BACK FLAP

Westerplatte ferry quay with distinc-
tive signposts (“Do Gdańska” and
“Westerplatte”); visible in the background
is a field fortification “Prom”. Westerplatte,
autumn 1939 (photo: unknown author,
MIIWŚ)